Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 15. aprila 2021 *

„Predhodno odločanje – Enako obravnavanje oseb ne glede na raso ali narodnost – Direktiva 2000/43/ES – Člen 7 – Obramba pravic – Člen 15 – Sankcije – Odškodninska tožba, ki temelji na trditvi o diskriminaciji – Pripoznava odškodninskega zahtevka s strani tožene stranke, ne da bi ta priznala obstoj zatrjevane diskriminacije – Vez med izplačano odškodnino in zatrjevano diskriminacijo – Člen 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah – Pravica do učinkovitega sodnega varstva – Nacionalna procesna pravila, ki sodišču, ki odloča o tožbi, preprečujejo, da odloči o obstoju zatrjevane diskriminacije kljub izrecnemu predlogu tožeče stranke“

V zadevi C-30/19,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Högsta domstolen (vrhovno sodišče, Švedska) z odločbo z dne 20. decembra 2018, ki je na Sodišče prispela 10. januarja 2019, v postopku

Diskrimineringsombudsmannen

proti

Braathens Regional Aviation AB,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, R. Silva de Lapuerta, podpredsednica, A. Prechal, predsednica senata, M. Vilaras, E. Regan in N. Piçarra, predsedniki senatov, T. von Danwitz (poročevalec), sodnik, C. Toader, sodnica, M. Safjan, D. Šváby, sodnika, K. Jürimäe, sodnica, C. Lycourgos, P. G. Xuereb, sodnika, L. S. Rossi, sodnica, in I. Jarukaitis, sodnik,

generalni pravobranilec: H. Saugmandsgaard Øe,

sodna tajnica: C. Strömholm, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 11. februarja 2020,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za Diskrimineringsombudsmannen M. Mörk, T. A. Qureshi in A. Rosenmüller Nordlander,

– za Braathens Regional Aviation AB J. Josjö in C. Gullikson Dock, advokater, ter J. Hettne,

– za švedsko vlado sprva H. Eklinder, C. Meyer-Seitz, H. Shev in J. Lundberg, nato H. Eklinder, C. Meyer-Seitz in H. Shev, agentke,

* Jezik postopka: švedščina.

– za finsko vlado M. Pere, agentka,

– za Evropsko komisijo K. Simonsson, E. Ljung Rasmussen, G. Tolstoy in C. Valero, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 14. maja 2020

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 7 in 15 Direktive Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 20, zvezek 1, str. 23) v povezavi s členom 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru tožbe, ki jo je Diskrimineringsombudsmannen (varuh človekovih pravic za boj proti diskriminaciji, Švedska), ki zastopa letalskega potnika, ki meni, da je žrtev diskriminacije, vložil zoper družbo Braathens Regional Aviation AB (v nadaljevanju: družba Braathens), švedsko letalsko družbo, ki je pripoznala odškodninski zahtevek tega potnika, ne da bi priznala obstoj zatrjevane diskriminacije.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 V uvodnih izjavah 19 in 26 Direktive 2000/43 je navedeno:

„(19) Osebe, ki so bile izpostavljene diskriminaciji na podlagi rase ali narodnosti, bi morale imeti ustrezna sredstva pravnega varstva. Da bi zagotovili učinkovitejšo raven zaščite, bi morala biti združenja ali pravni subjekti tudi pooblaščeni, kolikor države članice tako določijo, da v imenu ali v podporo katere koli žrtve sodelujejo v postopku [sprožijo postopek], ne da bi s tem posegali v nacionalna pravila postopka v zvezi z zastopanjem in obrambo na sodiščih.

[…]

(26) Države članice bi morale predvideti učinkovite, sorazmerne in odvračilne ukrepe v primeru kršitve obveznosti iz te direktive.“

4 Člen 1 te direktive, naslovljen „Namen“, določa:

„Namen te direktive je določiti okvir za boj proti diskriminaciji na podlagi rase ali narodnosti, da bi v državah članicah uveljavili načelo enakega obravnavanja.“

5 Člen 2 navedene direktive, naslovljen „Pojem diskriminacije“, v odstavku 1 določa:

„V tej direktivi ‚načelo enakega obravnavanja‘ pomeni, da ne sme biti nobene neposredne ali posredne diskriminacije na podlagi rase ali narodnosti.“

6 Člen 3 iste direktive, naslovljen „Področje uporabe“, v odstavku 1(h) določa:

„Ta direktiva se uporablja v okviru pristojnosti, dodeljenih [Evropski uniji], za vse osebe v javnem in zasebnem sektorju, vključno z javnimi organi, v zvezi:

[…]

(h) z dostopom do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji, in preskrba z njimi.“

7 Člen 7 Direktive 2000/43, naslovljen „Obramba pravic“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da so sodni in/ali upravni postopki za izpolnitev obveznosti po tej direktivi, vključno s postopki poravnave, če jih države članice štejejo za primerne, na voljo vsem osebam, ki menijo, da jim je bila storjena krivica, ker ni bilo uporabljeno načelo enakega obravnavanja, in sicer celo potem, ko se je odnos, v katerem naj bi prišlo do diskriminacije, že končal.

2. Države članice zagotovijo, da združenja, organizacije ali drugi pravni subjekti, ki imajo zakonit interes pri zagotavljanju izpolnjevanja določb te direktive skladno z merili, predpisanimi z njihovo nacionalno zakonodajo, lahko sodelujejo v vsakem [sprožijo vsak] sodnem[i] in/ali upravnem[i] postopku[ek], ki je določen za izpolnitev obveznosti po tej direktivi, bodisi v imenu tožnika ali v podporo tožnika z njegovim ali njenim soglasjem.

[…]“.

8 Člen 8 te direktive z naslovom „Dokazno breme“ določa:

„1. Države članice skladno s svojimi nacionalnimi pravosodnimi sistemi sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da mora toženec dokazati, da ni bilo kršeno načelo enakega obravnavanja, če osebe, ki menijo, da jim je bila storjena krivica, ker ni bilo uporabljeno načelo enakega obravnavanja, na sodišču ali pri drugem pristojnem organu predstavijo dejstva, na podlagi katerih se lahko domneva, da je prišlo do neposredne ali posredne diskriminacije.

[…]

3. Odstavek 1 se ne uporablja za kazenske postopke.

[…]“.

9 Člen 15 navedene direktive, naslovljen „Sankcije“, določa:

„Države članice določijo pravila o sankcijah, ki se uporabljajo pri kršitvah nacionalnih določb, sprejetih v skladu s to direktivo, in sprejmejo vse ukrepe, ki so potrebni za zagotovitev njihove uporabe. Sankcije, ki lahko zajemajo tudi plačilo nadomestila žrtvi, morajo biti učinkovite, sorazmerne in odvračilne. […]“.

Švedsko pravo

10 V skladu s členom 4(1) poglavja 1 diskrimineringslagen (2008:567) (zakon o diskriminaciji (2008:567)) se šteje, da gre med drugim za diskriminacijo, kadar je oseba v slabšem položaju, ker se obravnava manj ugodno, kot se obravnava, se je obravnavala ali bi se obravnavala druga oseba v primerljivem položaju, če je slabši položaj povezan s spolom te osebe, njeno transseksualno identiteto ali izrazom, narodnostjo, vero ali prepričanjem, invalidnostjo, spolno usmerjenostjo ali starostjo.

11 V skladu s členom 12 poglavja 2 tega zakona je izvajanje diskriminacije zlasti prepovedano vsem, ki zunaj svojega zasebnega in družinskega življenja javnosti ponujajo blago, storitve ali stanovanja.

12 Poglavje 5 navedenega zakona določa sankcije, ki se izrečejo vsakomur, ki diskriminira, in sicer odškodnino žrtvi z izplačilom „nadomestila zaradi diskriminacije“, ter spremembo in razveljavitev pogodb in drugih pravnih aktov.

13 Iz člena 1, drugi odstavek, poglavja 6 zakona o diskriminaciji izhaja, da spore v zvezi z uporabo člena 12 poglavja 2 navedenega zakona obravnavajo redna sodišča v skladu z določbami rättegångsbalken (zakonik o sodnem postopku) v zvezi s civilnimi postopki, v okviru katerih je dovoljeno mirno reševanje sporov.

14 Člen 1 poglavja 13 tega zakonika določa, da lahko tožeča stranka pod pogoji, naštetimi v tej določbi, vloži dajatveno tožbo, s katero predlaga, naj se toženi stranki naloži, naj izpolni pozitivno obveznost, kot je obveznost, da ji plača denarni znesek.

15 Člen 2 istega poglavja navedenega zakonika ureja ugotovitveno tožbo. Prvi odstavek tega člena v zvezi s tem določa, da lahko tako tožbo zaradi ugotovitve obstoja ali neobstoja danega pravnega razmerja sodišče obravnava, če v zvezi z zadevnim pravnim razmerjem obstaja negotovost, ki je v škodo tožeče stranke.

16 Člen 7 poglavja 42 tega zakonika določa, da mora tožena stranka na obravnavi nemudoma predstaviti svojo obrambo. Če tožena stranka tega ne stori, se lahko v tej fazi odloči pripoznati zahtevek tožeče stranke.

17 V skladu s členom 18 tega poglavja zakonika o sodnem postopku sodišče, potem ko tožena stranka pripozna zahtevek tožeče stranke, izda sodbo na podlagi te pripoznave.

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

18 Julija 2015 se je moral potnik čilskega porekla s prebivališčem v Stockholmu (Švedska), ki je imel rezerviran notranji švedski let (v nadaljevanju: potnik iz postopka v glavni stvari), ki ga je opravila letalska družba Braathens, po odločitvi vodje zrakoplova podvreči dodatnemu varnostnemu pregledu.

19 Varuh človekovih pravic za boj proti diskriminaciji je pri Stockholms tingsrätt (okrožno sodišče v Stockholmu, Švedska) vložil tožbo, s katero je predlagal, naj se družbi Braathens naloži, da potniku iz postopka v glavni stvari plača nadomestilo v znesku 10.000 švedskih kron (SEK) (približno 1000 EUR) zaradi diskriminatornega ravnanja te letalske družbe do tega potnika.

20 Varuh človekovih pravic za boj proti diskriminaciji je v utemeljitev svoje tožbe v bistvu navedel, da je tega potnika družba Braathens neposredno diskriminirala v nasprotju s členom 12 iz poglavja 2 in členom 4 iz poglavja 1 zakona o diskriminaciji, ker ga je ta družba štela za Arabca in naj bi ga tako iz tega razloga podvrgla dodatnemu varnostnemu pregledu. Družba Braathens naj bi zato potnika iz postopka v glavni stvari postavila v neugoden položaj iz razlogov, povezanih z videzom in narodnostjo, s tem, da ga je obravnavala manj ugodno kot druge potnike, ki so bili v primerljivem položaju.

21 Družba Braathens je pred Stockholms tingsrätt (okrožno sodišče v Stockholmu) pristala na plačilo zahtevanega zneska iz naslova nadomestila zaradi diskriminacije, ne da bi priznala obstoj kakršne koli diskriminacije. Varuh človekovih pravic za boj proti diskriminaciji je pred tem sodiščem nasprotoval temu, da bi bilo odločeno na podlagi pripoznave družbe Braathens, ne da bi bila zatrjevana diskriminacija vsebinsko obravnavana.

22 Navedeno sodišče je v sodbi družbi Braathens naložilo plačilo zahtevanega zneska skupaj z obrestmi in plačilo stroškov. Menilo je, da je treba o sporih v zvezi s civilnimi obveznostmi in pravicami, s katerimi stranke prosto razpolagajo – kakršen je spor o glavni stvari – v primeru pripoznave odškodninskega zahtevka tožeče stranke odločiti brez vsebinske obravnave, pri čemer je poudarilo, da je vezano na pripoznavo družbe Braathens. Poleg tega je to sodišče zaradi te pripoznave za nedopustne razglasilo predloge varuha človekovih pravic za boj proti diskriminaciji, katerih namen je bil doseči ugotovitveno sodbo, s katero bi bilo primarno ugotovljeno, da je ta letalska družba dolžna plačati navedeni znesek zaradi svojega diskriminatornega ravnanja, ali, podredno, da je družba Braathens diskriminirala potnika iz postopka v glavni stvari.

23 Potem, ko je varuh človekovih pravic za boj proti diskriminaciji sodbo Stockholms tingsrätt (okrožno sodišče v Stockholmu) brez uspeha izpodbijal pri Svea hovrätt (pritožbeno sodišče v Stockholmu, Švedska), je zoper sodbo tega zadnjenavedenaga sodišča vložil pritožbo pri predložitvenem sodišču, Högsta domstolen (vrhovno sodišče, Švedska). V okviru te pritožbe je predlagal, naj to sodišče razveljavi to sodbo, razveljavi sodbo Stockholms tingsrätt (okrožno sodišče v Stockholmu) in zadevo vrne temu sodišču, da vsebinsko obravnava vsaj enega od dveh predlogov za izdajo ugotovitvene sodbe. Družba Braathens je predlagala zavrnitev predlogov varuha človekovih pravic za boj proti diskriminaciji.

24 Predložitveno sodišče navaja, da je cilj zakona o diskriminaciji zlasti prenos različnih aktov Unije, med katerimi je Direktiva 2000/43, in da je njegov namen, kot je razvidno iz njegovega pripravljalnega gradiva, omogočiti naložitev strogih in odvračilnih sankcij v primeru diskriminacije. Natančneje, nadomestilo za diskriminacijo naj bi ustrezalo sankciji v smislu člena 15 te direktive in bi ga bilo treba v vsakem posameznem primeru določiti tako, da je razumna odškodnina za žrtev in da prispeva k boju proti diskriminaciji v družbi. Tako naj bi prevzel dvojno funkcijo povračila in preprečevanja.

25 Predložitveno sodišče dodaja, da se lahko tožena stranka na podlagi določb zakonika o sodnem postopku odloči pripoznati odškodninski zahtevek tožeče stranke, ne da bi morala navesti razloge za to pripoznavo ali se opreti na tožbeni razlog, ki ga je navedla tožeča stranka, niti priznati obstoj zatrjevane diskriminacije. V praksi je namen take pripoznave doseči, da se postopek konča, ne da bi bilo treba zadevo dalje obravnavati, saj mora sodišče izdati sodbo, ki temelji le na tej pripoznavi. Ugotovitvena tožba pa naj bi se lahko nanašala le na obstoj ali neobstoj pravnega razmerja med strankami spora, z izključitvijo zlasti povsem dejanskih elementov. Poleg tega bi moralo sodišče presoditi, ali je njena obravnava primerna.

26 Predložitveno sodišče navaja, da sta v postopku v glavni stvari prvostopenjsko in pritožbeno sodišče izdali odločbi, s katerima sta družbi Braathens naložili plačilo nadomestila, ki ga je zahteval potnik iz postopka v glavni stvari, na podlagi pripoznave zahtevka tega potnika s strani družbe Braathens. Zaradi te pripoznave po navedbah teh dveh sodišč vprašanja obstoja zatrjevane diskriminacije ravno tako ni mogoče obravnavati v okviru zahtevkov za izdajo ugotovitvene sodbe.

27 Högsta domstolen (vrhovno sodišče) pa sprašuje o skladnosti nacionalne zakonodaje iz postopka v glavni stvari z zahtevami iz člena 15 Direktive 2000/43 v povezavi s členom 47 Listine, ki vsakomur zagotavlja pravico do učinkovitega pravnega sredstva. To sodišče v zvezi s tem sprašuje, ali mora sodišče v primeru, da tožena stranka pripozna odškodninski zahtevek tožeče stranke, vseeno imeti možnost, da za to, da v skladu s členom 7 te direktive zagotovi varstvo pravic, ki izhajajo iz direktive, obravnava vprašanje obstoja diskriminacije na predlog stranke, ki meni, da je bila predmet te diskriminacije, in ali je odgovor na to vprašanje odvisen od tega, ali je domnevni storilec diskriminacije priznal njen obstoj ali ne.

28 V teh okoliščinah je Högsta domstolen (vrhovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali mora država članica v zadevi, ki se nanaša na kršitev prepovedi, določene v Direktivi [2000/43], in v kateri oškodovana oseba zahteva nadomestilo zaradi diskriminacije, na predlog oškodovane osebe vedno preučiti, ali je šlo za diskriminacijo – in po potrebi ugotoviti, da je tako bilo – ne glede na to, ali je oseba, ki je obtožena diskriminacije, priznala, da je šlo za diskriminacijo, ali ne, da bi se zahteva po učinkovitih, sorazmernih in odvračilnih sankcijah iz člena 15 [te direktive] štela za izpolnjeno?“

Vprašanje za predhodno odločanje

29 Predložitveno sodišče z vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člena 7 in 15 Direktive 2000/43 v povezavi s členom 47 Listine razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni zakonodaji, ki sodišču, ki odloča o odškodninski tožbi, ki temelji na zatrjevani diskriminaciji, ki je prepovedana s to direktivo, preprečuje obravnavo predloga za ugotovitev obstoja te diskriminacije, če tožena stranka pristane na plačilo zahtevanega nadomestila, ne da bi priznala obstoj navedene diskriminacije.

30 Najprej je treba opozoriti, da je namen Direktive 2000/43, kot je določeno v njenem členu 1, določiti okvir za boj proti diskriminaciji na podlagi rase ali narodnosti, da bi se v državah članicah uveljavilo načelo enakega obravnavanja. Ta direktiva je konkreten izraz načela prepovedi diskriminacije na podlagi rase ali narodnosti, določenega v členu 21 Listine, na stvarnih področjih, ki jih pokriva (sodba z dne 16. julija 2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria, C-83/14, EU:C:2015:480, točka 72 in navedena sodna praksa).

31 Ni sporno, da spor o glavni stvari spada na stvarno področje uporabe Direktive 2000/43, saj se nanaša na domnevno diskriminatorno ravnanje zaradi narodnosti ali rase, storjeno v okviru dostopa do storitve, ki je na voljo javnosti, v smislu člena 3(1)(h) te direktive.

32 Kot je razvidno iz uvodne izjave 19 Direktive 2000/43, bi morale imeti osebe, ki so bile izpostavljene diskriminaciji na podlagi rase ali narodnosti, ustrezna sredstva pravnega varstva, poleg tega pa bi morali biti, zaradi zagotovitve učinkovitejše ravni zaščite, združenja ali pravni subjekti tudi pooblaščeni, kolikor države članice tako določijo, da v imenu ali v podporo žrtve sprožijo postopek. Poleg tega morajo v skladu z uvodno izjavo 26 te direktive države članice predvideti učinkovite, sorazmerne in odvračilne ukrepe v primeru kršitve obveznosti iz te direktive.

33 V zvezi s tem člen 7(1) Direktive 2000/43 določa, da države članice zagotovijo, da so sodni in/ali upravni postopki za spoštovanje načela enakega obravnavanja iz te direktive na voljo vsem osebam, ki menijo, da jim je bila storjena krivica, ker ni bilo uporabljeno načelo enakega obravnavanja. S tem ta določba ponovno potrjuje pravico do učinkovitega pravnega sredstva, določeno v členu 47 Listine.

34 Poleg tega iz člena 7(2) Direktive 2000/43 izhaja, da združenja, organizacije ali drugi pravni subjekti, ki imajo zakonit interes pri zagotavljanju izpolnjevanja določb te direktive skladno z merili, predpisanimi z njihovo nacionalno zakonodajo, lahko v imenu žrtve in z njenim soglasjem zlasti sprožijo vsak sodni postopek, ki je določen za izpolnitev obveznosti po tej direktivi. Ta člen 7(2) je zato na zadevnem področju specifikacija pravice do učinkovitega sodnega varstva, zagotovljene v členu 47 Listine.

35 Spoštovanje načela enakosti tako zahteva, da se osebam, ki menijo, da so bile diskriminirane na podlagi rase ali narodnosti, zagotovi učinkovito sodno varstvo njihove pravice do enakega obravnavanja, ne glede na to, ali te osebe delujejo neposredno ali prek združenja, organizacije ali pravnega subjekta, kot je navedeno v prejšnji točki (glej po analogiji sodbo z dne 8. maja 2019, Leitner, C-396/17, EU:C:2019:375, točka 62).

36 Člen 15 Direktive 2000/43 določa, da države članice določijo pravila o sankcijah za kršitev nacionalnih predpisov, sprejetih na podlagi te direktive, in sprejmejo vse potrebne ukrepe za zagotovitev njihove uporabe. Ta člen ne predpisuje določenih sankcij, a določa, da morajo biti tako določene sankcije, ki lahko zajemajo plačilo nadomestila žrtvi, učinkovite, sorazmerne in odvračilne.

37 Navedeni člen 15 tako državam članicam nalaga obveznost, da v svojem nacionalnem pravnem redu uvedejo ukrepe, ki so dovolj učinkoviti za uresničitev cilja Direktive 2000/43, in zagotovijo, da se je na te ukrepe mogoče učinkovito sklicevati pred nacionalnimi sodišči, kar vključuje tudi sklicevanje s strani združenja, organizacija ali pravnega subjekta iz člena 7(2) te direktive, da bi bilo sodno varstvo učinkovito in uspešno, pri čemer so proste pri izbiri med različnimi rešitvami, ki so primerne za uresničitev tega cilja (glej v tem smislu sodbo z dne 10. julija 2008, Feryn, C-54/07, EU:C:2008:397, točki 37 in 38).

38 V zvezi s tem mora sistem sankcij, vzpostavljen zaradi prenosa člena 15 Direktive 2000/43 v pravni red države članice, poleg ukrepov, sprejetih za izvajanje člena 7 te direktive, zlasti zagotoviti učinkovito in uspešno pravno varstvo pravic, ki izhajajo iz te direktive. Strogost sankcij mora ustrezati teži kršitev, ki se z njimi sankcionirajo, zlasti tako, da se zagotovi resničen odvračilni učinek, pri čemer je treba spoštovati splošno načelo sorazmernosti (glej po analogiji sodbo z dne 25. aprila 2013, Asociația Accept, C-81/12, EU:C:2013:275, točka 63).

39 Kadar je denarna odškodnina ukrep, določen za primer ugotovitve obstoja diskriminacije, mora biti ustrezna v tem smislu, da mora v skladu z nacionalnimi pravili, ki se uporabljajo, omogočiti polno povračilo škod, ki so dejansko nastale zaradi zadevne diskriminacije (glej po analogiji sodbo z dne 17. decembra 2015, Arjona Camacho, C-407/14, EU:C:2015:831, točka 33 in navedena sodna praksa). Nasprotno pa zgolj simbolične sankcije ni mogoče šteti za skladno s pravilnim in učinkovitim izvajanjem Direktive 2000/43 (glej po analogiji sodbo z dne 25. aprila 2013, Asociația Accept, C-81/12, EU:C:2013:275, točka 64).

40 V obravnavanem primeru je iz navedb v predlogu za sprejetje predhodne odločbe razvidno, da lahko v skladu z nacionalnim pravom, s katerim je bila med drugim prenesena Direktiva 2000/43, vsaka oseba, ki meni, da je žrtev diskriminacije na podlagi rase ali narodnosti, vloži tožbo za izvršitev sankcije, in sicer „nadomestila za diskriminacijo“. Nacionalna zakonodaja iz postopka v glavni stvari določa, da če se tožena stranka odloči pripoznati odškodninski zahtevek tožeče stranke, sodišče, ki odloča o tej tožbi, tej toženi stranki naloži plačilo zneska, ki ga ta tožeča stranka zahteva iz naslova odškodnine.

41 Vendar je iz predloga za sprejetje predhodne odločbe razvidno tudi, da je tako pripoznanje – ki je na podlagi te nacionalne zakonodaje pravno zavezujoče za sodišče in povzroči ustavitev postopka – mogoče, ne da bi tožena stranka priznala obstoj zatrjevane diskriminacije, ali celo kadar, kot v postopku v glavni stvari, to izrecno izpodbija. V takem položaju nacionalno sodišče izda sodbo, ki temelji na tej pripoznavi, vendar iz te sodbe ni mogoče izpeljati nobene ugotovitve glede obstoja zatrjevane diskriminacije.

42 Iz tega sledi, da v takem primeru pripoznava tožene stranke učinkuje tako, da njena obveznost plačila nadomestila, ki ga zahteva tožeča stranka, ni povezana s tem, da tožena stranka prizna obstoj zatrjevane diskriminacije ali da jo ugotovi pristojno sodišče. Poleg tega in predvsem je posledica take pripoznave ta, da je sodišču, ki odloča o tožbi, preprečeno, da bi odločilo o resničnosti zatrjevane diskriminacije, čeprav je ta vzrok za odškodninski zahtevek in je zato sestavni del te tožbe.

43 Glede ugotovitvene tožbe, določene z nacionalno zakonodajo iz postopka v glavni stvari, je iz navedb v predlogu za sprejetje predhodne odločbe razvidno, da z njo osebi, ki meni, da je žrtev diskriminacije, ki je prepovedana z Direktivo 2000/43, ni mogoče zagotoviti pravice, da doseže, da sodišče obravnava in, glede na okoliščine primera, ugotovi obstoj zatrjevane diskriminacije. V skladu s to zakonodajo se

namreč ugotovitvena tožba ne sme nanašati na povsem dejanske elemente, njena dopustnost pa je odvisna od oportune odločitve sodišča, ki odloča o zadevi, ki temelji na tehtanju zadevnih interesov, in sicer zlasti pravnega interesa tožeče stranke in nevšečnosti, ki jih ta tožba lahko povzroči toženi stranki.

44 Iz tega sledi, da tožeča stranka na podlagi nacionalne zakonodaje iz postopka v glavni stvari, če tožena stranka pristane na plačilo zahtevanega nadomestila, ne prizna pa zatrjevane diskriminacije, ne more doseči, da bi civilno sodišče odločilo o obstoju navedene diskriminacije.

45 Ugotoviti je treba, da taka nacionalna zakonodaja krši zahteve iz členov 7 in 15 Direktive 2000/43 v povezavi s členom 47 Listine.

46 Na prvem mestu, kot je namreč razvidno iz točk od 33 do 35 te sodbe, je cilj postopkov iz člena 7 te direktive omogočiti uveljavljanje pravic, ki izhajajo iz načela enakega obravnavanja, vsem osebam, ki menijo, da so žrtve diskriminacije na podlagi rase ali narodnosti, in zagotavljanje spoštovanja teh pravic. Iz tega torej nujno izhaja, da mora imeti ta oseba, če tožena stranka ne prizna zatrjevane diskriminacije, možnost od sodišča doseči, da odloči o morebitni kršitvi pravic, katerih spoštovanje se skuša s takimi postopki zagotoviti.

47 Zato zgolj plačilo denarnega zneska, tudi tistega, ki ga zahteva tožeča stranka, ne more zagotoviti učinkovitega sodnega varstva osebe, ki predlaga, naj se ugotovi obstoj kršitve njene pravice do enakega obravnavanja, ki izhaja iz navedene direktive, zlasti če prvi interes te osebe ni ekonomski, ampak poskuša dokazati resničnost dejanj, očitanih toženi stranki, in njihovo pravno kvalifikacijo.

48 Na drugem mestu, nacionalna zakonodaja, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, ne dosega tako odškodninske funkcije kot tudi odvračilne funkcije, ki ju morajo imeti sankcije, ki jih države članice določijo na podlagi člena 15 Direktive 2000/43, v primeru kršitve nacionalnih določb, s katerimi je bila prenesena ta direktiva.

49 V zvezi s tem in kot je v bistvu poudaril generalni pravobranilec v točkah 83 in 84 sklepnih predlogov, plačilo denarnega zneska ne zadostuje za izpolnitev zahtevkov osebe, ki želi prednostno iz naslova povračila nastale nepremoženjske škode doseči ugotovitev, da je bila žrtev diskriminacije, tako da za to plačilo v ta namen ni mogoče šteti, da ima zadovoljivo odškodninsko funkcijo. Prav tako obveznost plačila denarnega zneska ne more zagotoviti resničnega odvračilnega učinka za osebo, ki diskriminira, tako da se jo spodbudi k temu, da ne ponovi svojega diskriminatornega ravnanja, in s tem preprečuje njeno nadaljnje diskriminatorno ravnanje, kadar, kot v obravnavanem primeru, tožena stranka izpodbija obstoj kakršne koli diskriminacije, vendar meni, da je glede stroškov in podobe ugodneje, da plača nadomestilo, ki ga zahteva tožeča stranka, in se tako izogne temu, da bi nacionalno sodišče ugotovilo obstoj diskriminacije.

50 Zgornje analize ne more omajati možnost, na katero se sklicuje švedska vlada, da se vloži kazenska obtožba, ki bi osebi, ki meni, da je žrtev diskriminacije, prepovedane z Direktivo 2000/43, omogočila, da doseže ugotovitev in sankcioniranje te diskriminacije s strani kazenskega sodišča. Taka kazenska obtožba namreč zaradi ciljev, ki jih zasleduje, in omejitev, ki so ji lastne, ne omogoča odprave neskladnosti civilnih pravnih sredstev z zahtevami te direktive.

51 Zlasti je treba poudariti, kot je generalni pravobranilec navedel v točkah od 118 do 120 sklepnih predlogov, da taka kazenska obtožba temelji na pravilih glede dokaznega bremena in izvedbe dokazov, ki ne ustrezajo tistim, ugodnejšim za to osebo, ki so določeni v členu 8 Direktive 2000/43. Navedeni člen 8 tako v odstavku 1 določa, da kadar ta oseba na sodišču ali pri drugem pristojnem organu predstavi dejstva, na podlagi katerih se lahko domneva, da je prišlo do neposredne ali posredne diskriminacije, mora tožena stranka dokazati, da ni bila storjena kršitev načela enakega obravnavanja. Nasprotno pa odstavek 3 tega člena 8 določa, da se njegov odstavek 1 ne uporablja za kazenske postopke.

52 Na tretjem mestu in v nasprotju s tem, kar trdi družba Braathens, tudi načela ali preudarki procesnega prava, kot so načelo dispozitivnosti, načelo ekonomičnosti postopka in skrb za dajanje prednosti sporazumnemu reševanju sporov, ravno tako ne morejo upravičiti drugačne razlage od tiste iz prejšnjih točk.

53 Po eni strani namreč v nasprotju s sporazumnim reševanjem spora, kot je določeno v členu 7(1) Direktive 2000/43, ki vsaki stranki omogoča, da ohrani prosto razpolaganje s svojimi zahtevki, nacionalna zakonodaja, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, povzroči prenos nadzora nad sporom na toženo stranko tako, da tej stranki omogoča, da pripozna odškodninski zahtevek tožeče stranke, ne da bi priznala obstoj zatrjevane diskriminacije ali celo, da jo izrecno izpodbija, saj tožeča stranka v tem primeru od sodišča, ki odloča o zadevi, ne more več doseči, da odloči o vzroku za zahtevek, niti ne more nasprotovati ustavitvi postopka, ki je bil sprožen na njeno pobudo.

54 Po drugi strani sodišče, pri katerem je vložena taka tožba, nikakor ne bi kršilo načela dispozitivnosti, če bi kljub pristanku tožene stranke na plačilo nadomestila, ki ga zahteva tožeča stranka, glede na zatrjevanje te tožeče stranke, na katerem temelji ta tožba, obravnavalo obstoj ali neobstoj te diskriminacije, če ta tožena stranka te diskriminacije ne priznava ali jo celo izpodbija. Taka obravnava se bo torej nanašala na vzrok za odškodninski zahtevek tožeče stranke, ki je predmet spora, kot je opredeljen s to tožbo, še toliko bolj, če je ta tožeča stranka, kot v obravnavanem primeru, v okviru navedene tožbe izrecno podala predlog za ugotovitev take diskriminacije.

55 Na četrtem mestu je treba opozoriti, da sicer, kot navaja družba Braathens, pravo Unije načeloma ne zavezuje držav članic, da za zagotavljanje varstva pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Unije, določijo druga pravna sredstva pred nacionalnimi sodišči, kot so tista, ki jih določa nacionalno pravo (glej v tem smislu sodbi z dne 13. marca 2007, Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, točka 40, in z dne 24. oktobra 2018, XC in drugi, C-234/17, EU:C:2018:853, točka 51).

56 Ob tem zadostuje ugotovitev, da v obravnavanem primeru spoštovanje prava Unije ne pomeni, da se zahteva, da se uvede novo pravno sredstvo, ampak se omejuje na zahtevo predložitvenemu sodišču, da zavrne uporabo postopkovnega pravila, v skladu s katerim sodišče, pri katerem je v skladu z nacionalnim pravom vložen odškodninski zahtevek osebe, ki meni, da je žrtev diskriminacije, ne sme odločati o obstoju te diskriminacije zgolj zato, ker je tožena stranka pristala na to, da tožeči stranki plača zahtevani znesek nadomestila, ne da bi priznala obstoj navedene diskriminacije, in to zaradi nezdružljivosti tega pravila ne le s členoma 7 in 15 Direktive 2000/43, ampak tudi s členom 47 Listine.

57 V zvezi s tem je treba po eni strani opozoriti, da je namen členov 7 in 15 Direktive 2000/43, kot je bilo ugotovljeno v točki 38 te sodbe, zagotoviti učinkovito in uspešno sodno varstvo pravice do enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost, ki izhaja iz te direktive. Iz tega izhaja, da se s tema členoma le konkretizira pravica do učinkovitega pravnega sredstva, kot je zagotovljena s členom 47 Listine, ki je dovolj sama po sebi in je ni treba pojasnjevati z določbami prava Unije ali nacionalnega prava, da bi se posameznikom podelila pravica, na katero se kot tako lahko sklicujejo (sodba z dne 17. aprila 2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, točke od 76 do 78).

58 Po drugi strani je na podlagi načela primarnosti prava Unije vsako nacionalno sodišče, ki odloča v okviru svoje pristojnosti, kot organ države članice, če ne more razlagati nacionalne ureditve v skladu z zahtevami prava Unije, dolžno, da v sporu, ki mu je predložen, ne uporabi nobene nacionalne določbe, ki je v nasprotju z določbo tega prava z neposrednim učinkom (glej v tem smislu sodbo z dne 24. junija 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, točki 53 in 61 ter navedena sodna praksa).

59 Glede na vse zgornje preudarke je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člena 7 in 15 Direktive 2000/43 v povezavi s členom 47 Listine razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni zakonodaji, ki sodišču, ki odloča o odškodninski tožbi, ki temelji na trditvi o diskriminaciji, ki jo ta direktiva prepoveduje, preprečuje obravnavo predloga za ugotovitev obstoja te diskriminacije, če

tožena stranka pristane na plačilo zahtevanega nadomestila, ne da bi priznala obstoj navedene diskriminacije. Nacionalno sodišče, ki odloča o sporu med posamezniki, mora v okviru svojih pristojnosti zagotoviti pravno varstvo, ki za posameznike izhaja iz člena 47 Listine, pri čemer po potrebi ne uporabi nobene nasprotujoče določbe nacionalne zakonodaje.

Stroški

60 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

Člena 7 in 15 Direktive Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost v povezavi s členom 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah je treba razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni zakonodaji, ki sodišču, ki odloča o odškodninski tožbi, ki temelji na trditvi o diskriminaciji, ki jo ta direktiva prepoveduje, preprečuje obravnavo predloga za ugotovitev obstoja te diskriminacije, če tožena stranka pristane na plačilo zahtevanega nadomestila, ne da bi priznala obstoj navedene diskriminacije. Nacionalno sodišče, ki odloča o sporu med posamezniki, mora v okviru svojih pristojnosti zagotoviti pravno varstvo, ki za posameznike izhaja iz člena 47 Listine o temeljnih pravicah, pri čemer po potrebi ne uporabi nobene nasprotujoče določbe nacionalne zakonodaje.

Podpisi